

SZEMES PÉTER

A szó elszáll, a szó megmarad

BENCE LAJOS FÜST A HEGYEN CÍMŰ

KÖTETÉRŐL

Hat esztendővel a hatvanadik születési évfordulóra megjelent *Szóval vágok rendet* kötetet követően új verseskötetével jelentkezett Bence Lajos. A lendvai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet kiadásában napvilágot látott *Füst a hegyen* korpusza az azóta eltelt időszak termésének legjavából állt össze, amely alatt a líra – a világiárvány és a személyes veszteségek, napi gondok miatt is – érezhetően kissé háttérbe szorult és a tanulmány-, esszéírás mellett (*Írott szóval*, 2018) a szerző pályáján üde színfoltként feltűnt kispróza (*Egyszer én is*, 2020) vált inkább dominánssá. A hangsúlyeltolódás ugyanakkor nem járt együtt sem formai, sem minőségi változásokkal, talán csak az alaphang lett egy kicsit szomorúbb és az (ön)írónia keserűbb. Ennek megfelelően – amint eredője, a Halász Albertet köszöntő szöveg (*Albertnek az 50.-re*) passzusa rávilágít – a kötet cím sem értékeremtésre, humánusra, hanem a hiábavalóságra utal, a füst elszáll, nem köti össze a földi és égi világokat.

A negyvenegy, zömében félhosszú versből válogatott anyag első fele alkotódöknek, barátoknak és jeles kortársaknak dedikált, alapvetően alkalmi jellegű írás. A lendvai származású fiatal zongoraművész, Köves Sara játéka ihlette *R. Schumann hallgatása* közben olyan érzékletesen idézi fel a német komponista opusát, hogy – Fodor András zenei költeményeihez hasonlóan – szinte hallani véljük a muzsikát. S ha hozzátesszük, hogy a koncert helyszíne az egykori városi zsinagóga volt és a zeneszerző tragikus sorsára gondolunk, a zárlat csöndje is többletjelentést nyer. Ezt az értelmezést erősíti a Károlyi Amy emlékének ajánlott *Zaj ellen, ama végső Csönddel*, míg a 85 esztendősen is tevékeny zalai keramikuskészítő, Németh Jánost ünneplő versben (*A csönd beszél, hallgassanak a szavak!*) fel-feltámadó némaság nemcsak a munka közbeni, erőgyűjtésre, az elkészült részek meg szemlélésére, a mű további tervezésére kellő, korongforgás nélküli időt jelzi, de utal az alkalomhoz illő borospoharak feletti közös merengés-elrédés meghitt, már-már szakrális pillanataira is. A kerek, félkerek jubileumok fényére egyedül itt nem vetül árnyék, a 75 éves Péntek Imrének a „zalai fátum”-ot említi (*Elkullogni a sötétben – a hetvenkedőknek vigaszul*), Halász Albertnek a saját félszázadik születésnapja óta történt szomorú sorsfordulatokat, családi tragédiákat, be nem váltott terveket (*Albertnek az 50.-re*). A tanítvány köszöntése mellé pedig – az irodalmi leszármazási rendet, az egymást váltó generációk sorát teljesebbé téve – a mestert, Szúnyogh Sándort szólító szövegeket állít. A Tavaszvárás-nemzedék két évtizede eltávozott emb-

lematikus alkotójának köszönetet mond a kapott örökségért, szellemisége segítő, testi hiányát pótló jelenlétéért (*El sem mentél*), amelyre utódként – úgy véli – mégis méltatlannak bizonyultak:

„Nem történt semmi,
fáklyavivők voltunk, többre
nem futotta – áll a kiállított
nyugtán ma is. A lélekfojtó
csöndet a hangos
törtetés, mindennapok hordaléka,
az olcsó, víg lárma váltotta,
isteni áldást sem remélhetünk
eltékozolt Birodalmunkra.
(Senyvedés vár, nem munka).

Érjük be ennyivel, ez a fáklyavivők
sorsa: semmiért nem jár jutalom.
Ez jár annak, ki nem nemz
utókort, ítéletre sem érdemes,
önmaga fölött tör palcát
minden itt-létben megüdvözült.”
(*Mint az üdvözültek*, 15.).

A muravidéki magyar irodalom gondlétára, a lehetőségek kihasználatlansága, a minőségi egyenetlenség, a legifjabbak, az új „fáklyavivők” és a megfelelő kritikai visszhang szükségszerű nélkülözése a kapcsolatépítési kísérletek rossz tapasztalataival is bővül. A kulturális „karaván”-utakból a kudarcok számbavétele, kölcsönös panaszkodás (*Huszáros episztola Lacinak a „Felvégre”*), az elveszett illúziók (*Séta Ady városában*), a misszió teljesítése helyett az evés-ivás és egy bántó kérdés emléke (*Újabb váradi séta – álomban*) maradnak, a régi vajdasági szálak továbbfűzését az egykori barátok torzsalkodása és a vírushelyzet teszi lehetetlenné (*Vers karantán karanténomból*). Nem véletlen, hogy az általános *nincs* korában a *voltba* tekint, Szúnyogh Sándor mellett a képzőművész Gálics Istvánt (*Januári káposztalepke a konyhában* – a kötetet illusztrációként az ő találón választott alkotásai díszítik) és a goricskói szlovén költőt, Milan Vincetičet (*Milán V. legutolsó ciklusára*) is megidézve, amikor nem lankadt a versíró kedv (*Baudelaire nyomán szabadon*) és nem kísértettek efféle gondolatok:

„(...) végül, ha majd
én is mindenből
hiányzom, kinek
fáj hiányom?
Mert, az nem lehet,
hogy senkinek se
fájjon!

(Kell-e, hogy fájjon?)”
(*Mi lesz?*, 25.).

S hogy neki nemcsak az otthoniak, de a tágabb pátriabéliek hiánya is fáj, jelzik azok a történetmondó lírai darabok (a szerző ebben is Fodor András rokona), amelyekben Takáts Gyulát (*Meghal a fény, kihűl a remény*), Major-Zala Lajost (*Délelőtt 2-kor* – a dedikációban neve téves formában szerepel) és a vitákat rendszeresen elsímító bécsi lelkészt, a „nagy kiegyenlítő”-t eleveníti meg (*Szépfalusi Pistának – sok évvel később*). Amint e pantheon mutatja: Bence Lajos lokális felelősségérzete ellenére egyetemes magyar értékekben gondolkodik, a nemzetiségi közösségen túl mindig az egész nemzetért emeli szavát. Jól példázza ezt a szép és nemes elkötelezettséget a *Hazámhoz, az összetartozás napján*, amelyben a lírahős saját kicsiny javait, a Muravidék egyre vesző-fogyó kincseit szeretné a nemzeti egészhez hozzátenni és hogy az *Újra szállnék, újra beleölném magam* ajánlásának címzettje az emigrációt megjárt '56-os hős, Máté Imre, akivel, ha lehetne, ha kellene, vállvetve küzdene a szabadságért.

Talán a lokális irodalom említett, a fiatalok érdektelenségével (*Visszavonhatatlanul*) is kiegészíthető problémái és a (nem díjak odaítélésében megnyilvánuló) megbecsülés hiánya vezettek a Janus-szerep felvételéig. Ám, amint a László Zsoltot bátorító *Melyben barátját biztatja versírásra* soraiból kitűnik, a mai helyzet még a korabelinél is szomorúbb: „...íme, lásd, a szép daloknak oda. / Nem születik évtizedek / óta itt már óda, s a mandulafáink / is sorra elhervadtanak...” (54.). Az imitációk, „elveszett epigrammák” ennek megfelelően a költészet helyett a bor és a szerelem apológiái, előbbi csupán arra szolgál, hogy segítségével kiemelje éltető értéküket a szerző. A barát múzsája, a társ ugyanakkor Lucia (*Melyben Janus a kollégiumi zárványból...*) és Sylvia (*Melyben önmagát biztatja versírásra, Epigramma késői időkre*) alakjaiban szajhává silányul, akik nem ihlettel ajándékoznak meg, hanem nemi betegséggel.

Máskor az idő múlása, az öregedés gondjai kínálnak okot a zsörtölődésre, valamint a *Vers karantán karanténomból* röghöz kötését is okozó vírushelyzet utóhatása, a kizökent életritmus (*Három órával kelek*). Az érzés, hogy „(...) lassan / belevész a rend a káoszba, / a káosz a rendbe” (*Áll-költészet*, 86.). Ellenük a humort, a játékoságot hívja segítségül a szerző. Az egyformaság ellen három, eltérően járó órával lázad (*Harctér-táncstér, miért ne lehetne?*), a folytonosságból

kilépve, új, személyre szabott időszámítást javasol (B. D. „szárnyas idejére”), vagy egyenesen önmagunk ismételt feltalálását és szabadalmi bejegyeztetését (*A körítésre is*). A korral járó változásokat, az egyre gyarapodó kínokat és a járvány örökségét pedig a Stones esetleg mégis megvalósuló göntérházi fellépésének elképzelése (*Újabb adalék a „pajtakoncerthez”*) enyhíti, a szemtelen szűnyogokkal (*Szűnyogtemetés*) és legyekkel (*Légytémák – több tételben*) vívott viadal oldja, az unokák, a féléves, „örömosztó” Alida (*Tündéri dívám*) és a lányok, Kaják és Piák ovis kedvence, Matyi (*Ha belezúg*) látása feledteti. S a kötet egyik legszebb versének hőségévé avatott hőember sorsa is örök vigaszt nyújt, akit, ha már végképp magára marad, holdleány fog karon és visz magával az égi hazába, egy másik bolygóra (*Elemében a hőember*).

Amíg ez elkövetkezik, profán imákban arra kéri az Urat, a felekezeti viszályok nélkül, közösen imádott Istent (*Mégsem volt hiába*), hogy kímélje meg az embert, az emberiséget (*Húsvét előtti merengő*), ne rója fel tovább tengernyi bűnét (*Miatyánk, ki vagy*). Végül, a jövőbe tekintve, a bizakodás, a remény magja is kicsírázik odabent, legbelül:

„S ha lesz még, ki
akkor is szülőföldről
regél, értő nyelven,
magyarul, s szebb
otthont magának is remél,
megtartásról szól,
beérik a harminc éve
kallódó gondolat.

S ha lesz még, ki érti
az ígét, akkor lesz
diadala a szónak,
a megdicsőült jónak.”

(*Diadala a szónak*, 98.).

Mondják: a költők a jövőbe látnak. Ha így van, bízhatunk benne, hogy Bence Lajos nemcsak a szomorú jelen pontos diagnosztájának bizonyul, de megerősíti a maroknyi muravidéki magyar megmaradásba vetett hitét is. Újabb könyve, a *Füst a hegyen* – ahogy egész eddigi életműve –, esztétikai értéke mellett, ezt a szép és nemes törekvést is szolgálja. Reméljük, sok értő olvasója lesz és az érdemi tettek valóban elhosszítják a szava diadalát.

(*Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2022*)

Egykovászu világ

NAGY GÁBOR HOSSZÚ ZÁRIDŐ

CÍMŰ KÖTETÉRŐL

Hat esztendővel a válogatott és új verseket tartalmazó *Kijátszott holnapot* követően, az azt társkiadóként jegyző Hitel Könyvműhely gondozásában jelent meg Nagy Gábor *Hosszú záridő* című kötete. Öttucatnyi lírai darabjában az irodalomtörténészként is kiváló költő – az ötvenedik életév határán – vasi gyermekkorába tekint vissza, a tűnt szarvaskendi idillt, apai nagyszülei világát idézi meg, mintha most készítené hosszan elnyújtott exponálású képeit, személyes tapasztalattal töltve ki az időbeli hézagokat. Különös fénymágiája újratерemti a hely otthonosságát, létre hív (ám korántsem idealizálva) szívnek kedves és maradandó emlékü *alakokat*, újra kézhez idomítja a régi *állatokat* és *dolgokat*. Ismét kiszámíthatóvá, magától értetődően természetessé rendezi, ami az évtizedek során felbomlott és szétesett, hogy legyen miből erőt meríteni a további úton, az elkövetkező évtizedekben.

A falut már fekvése is különlegessé teszi, hiszen csak próbatételek árán, lejtős kanyar utáni emelkedőt leküzdve lehet odajutni (*Dancs és Gógán*), mintha népmesék vagy még inkább kalandregények vágyott úticélja lenne. Olyanoké, amelyeket a kerti nyugágyban (*Kerekes kút*) vagy a lugasbéli székben olvasott a lírahős (*Szőlőlugas*), s amelyek világát a környezőre vetítette képzelete. Valóság és fikció találkozási pontjain így vált indián földdé a telekhatáron túli terület (*Tomahawk*), prérivé a palántás (*Veteményes*), rozzant erődde a pajta (*Pajta*), ahonnan a titokfűrészlő leskelődés is éppúgy lehetséges volt, akárcsak az udvari vécé „varázsdobozából” (*Budi* – a borítóra is a vers eltűnő sorai és Török Béla találó grafikája kerültek) és a műhely ajtórésein át (*Szerszamos műhely*). A belelést megkönnyítve (és mindenki számára jelezve szerepét) pisztolytáskában műanyag hatlövetű lógott a kis kovboj oldalán (*Veteményes*), míg máskor a körtefabot változott Vadölő puskájává (*A kotyogós*), a „mennybolt gerendájában” rezgett a komancsok elképzelt csatabárdja (*Tomahawk*). Később az élmények a tévés krimisorozatokkal bővültek (*Televízió*), az indiánok pedig mélységesen rokonná, a történelmi viharoknak, a megszállók pusztításának kitett szántóvető ősök sorsosaivá, vértestvéreivé lettek:

„(...) itt hittem azt,
parasztnak lenni annyi,
mint indiánnak, ravasz rejtekezés
meg önfelédlt kalandozás a karókkal
kijelölt, mégis végtelen
birodalomban.”

(*Király-hegy*, 36.)

Innen, az olykor menedéket is adó szőlőhegytől fut a tekintet a faluig, bejárva utcáit, tereit, el-elidőzve néhány kitüntetett múltbéli pontján. E lelki szusszanások mindegyike ünnep: tarka vásári forgataggal (*Búcsú*), dugipénzen vett gombfocicsapattal (*Bazár*), a kaszálón (*Gyűjtés*) és a tejszarnokban (*Tejszarnok*) végzett munkabéli részesség, a felnőtteknek segítség örömeivel. S nemcsak a kerítés szomszéd felé eső túloltdala kínált felfedezésre érdemes terra incognitát, „fosókaszilvát faló” bolond fiúval (*A sükebóka*) és „cifra baromfival” (*Szomszédtság*), de a saját ház és háztáj, a nagyszülői birodalom is. Utóbbi térképét a fontosabb helyekhez kapcsolódó személyes történetek, családi mítoszok felidézésével rajzolja meg a már csak szellemi „örökös” emlékezete. A virágkora múltán is példás parasztgazdaság lírai kistopográfijában meghatározó az *udvar*, ahová két évtizede még szekéren hajtottak be nagyapával, s ahová ma „lopakodó indiánként leskelődöm / a kerítés résein, kívül rekedve / a sápadtarcúak távcsövel / körbepásztázott rezervátumán, / ahol a bennszülött / idegen örökre, s örökre otthon...” (*Udvar*, 11.) Ennek egyes részei a haszonnövény-termeléshez kapcsolódnak, mint az ágyássor (*Veteményes*), a „rózsálló” burgonyák szinte mitikus ürege (*Krumpliverem*), a szénatároló (*Pajta*) és a fehér szőlővel körbefuttatott olvasózug (*Szőlőlugas*), mások – a tehének (*Istálló*), malacok (*Korlát*), galambok (*Galambdúc*) és méhek otthonai (*Kaptárok*) – az állattenyésztéshez, míg megint mások az emberi munkához (*Fásszín*, *Favágító*, *Kutrica*, *Szerszámos műhely*) és szükségletekhez (*Kerekes kút*, *Budi*, *A trágyadomb körül*). A ház belső traktusai közül éppígy felnyílnak az egerek lakta padlás (*Padlás*), dédapa nyári szállásaként a felfelé osonó nyestet látni engedő éléstár (*Kamra*) és a hordók hűvös rejtekének terei (*Pince*). Velük ellentétben a nők felségterületét jellegzetes, szimbolikus bútorok által mutatja be egykori dédelgetettjük, a legkisebb fiú: ruhásszekrény tükrözi a szobát (*Tükrös szekrény*), avatott kezek nyomán tárulnak fel a konyhai kasztenfiókok titkai (*Sublót*).

A helyek tehát, a hozzájuk kötődő személyes élmények mellett, csak valahai belakóik, átlelkesítőik miatt válnak igazán maradandó emléküekké. A *családtagok* sorából ilyen a mátriárka, Öregmama, a „kötényes madáristen” (*Madáristen*), aki mégis szóvá tette a baromfi kényeztetését (*Búzával tűzdelte*), s „hő-he” szójárásával tulajdonképpen mindent ki tudott fejezni (*Szüret*). A dédunoka számára távozása is olyan különleges volt, mint zsörtölődéssel teli, ám hasznosság-kereső, dolgos élete, hiszen evangélikusként fiatal lelkészno búcsúztatta el (*Temetés*).

Öregpapa egészen bensőséges kapcsolatban állt az állatokkal – néprádió helyett inkább a méhek zenéjét hallgatta (*Kaptárok*), macskahívó gesztusa mintha Weöresé lett volna (*Dédnagyapám és a macska*), egyetértően-bátorítóan hunyorított a vadászni induló kisragadozóra (*Kamra*). Ha a dédanya totemje madár, az övé feltétlenül macska, ezért is van jelentősége, jelentéssége annak, hogy a *Fásszín* című versben felesége éppen őt küldi a frissen született cicakölykök keresésére, megölésére. A fa ugyancsak kezéhez idomult, nemcsak a konyhai –

szimbolikus – tűzrakás, a „sparhet” táplálása közben (*Sublót*), de soktehetségű faragóként is. Kedves elfoglaltsága alatt vele lenni pedig maga volt az otthonosság:

„úgy ült ott, egyé válva tuskóval,
telekkel, beláthatatlan szemhatárral,
hogyan csak odakuporodni lehetett hozzá,
oldalának dőlni, akár egy pulikölyök,
elfészkelődni meleg istállószagában.”

(*Favágító*, 66.)

A legszorosabb kapcsolat a leányukkal, Nagymamával alakult ki, akivel kezdetben egy ágyban aludt unokája (*Dunyha*) és testének melege, szeretetének heve mellett korai keléseit is megtapasztalhatta (*Disznóölés*). Kényeztető figyelmé, törődése természetesen nyilvánult meg az általa készített ételekben (*Uzsonna*), rejtve adott forintjaiban (*Bazár*), sügött bölcsességeiben. S noha „büszke és terebélyes volt, / mint egy pénzügyminiszter” (*Zsebpénz*, 49.), Csernobil után – mint oly sokakét, mint az idősebb költőtárs, Utassy József fiát – megtámadta és legyőzte szervezetét az alattomos rák (*Utazás*). Halálával akárha az ősi paraszti életerő rebtent volna el (*Tükrös szekrény*).

A mindig nyugodt Nagypapa a családi legendárium szerint csupán egyszer, a fiának szánt dúc készítésekor fogyott ki a béketűrésből (*Galambdúc*), mesteri keze nyomán gyakran hullott a forgács (*Szerszámos műhely*), ám igazi birodalma a boroshordók között volt (*Pince*). A „gyantaillatú menedék”-et – a tiltás ellenére – felesége betegsége idején is sűrűn felkereste, elvesztését követően pedig jóllehet új asszonyt vitt a házhoz (*Apróhirdetés*), „már csak a szőlővel törődött” (*Szerelem*, 39.). Napszálltakor végzett udvari mosdása olyan, mint az utolsó, rituális megtisztulás, szabadulás egy élet piszkától, a mindenkori munka fáradsalmaitól, a *Lidércben* megidézett jelenet ünnepi emelkedettségét azonban a háttérben elosonó, szintén vörös fényben égő patkány veszi el és fordítja ellenkezőjére. S ez akár a véget is előjelezhetné, hiszen Fialapapa újra magára maradt és erejét, kedvét veszítve, elátkozott királyként bolyongott egyre romló birtokán, azt morogva, hogy „előbb-utóbb fölköti magát a diófára” (*Diófa*, 76.).

Ritkábban villannak fel a közvetlen családtagok alakjai. Az Anya, törékeny alkata ellenére, amiért Öregmama megszólta (*Medalion*), segített tolni a hóban elakadt buszt (*Dancs és Gógán*) és idegensége, idegenkedése a helyi viszonyoktól abban is megnyilvánult, hogy nem szívesen engedte kisebbik fiát az udvari fávécére (*Budi*). Az Apa, bár ebből a közegeből vétetett, gyermekként neki készítette Nagypapa a galambok házikóját (*Galambdúc*), már a városba szakadt és urbanizálódott nemzedék képviselője. Amíg volt, otthonról kapta a bort (*Kap-tárok*) és haza-hazalátogatott új autójával (*Piros lada*), ám utolsóként maradt, magányos szülőjével, fenyegetőzésével, a romló birtokkal nem tudott mit kez-

deni (*Diófa*). A Báty csínyei részben követett, részben került példákkal szolgáltak: a csirkék pusztulását okozó hideg vizes itatást együtt végezték (*Napos csibék*), az egyik meglövését (*Csúzli*), a macska „vonyogóval” kergetését (*Szénanyűvő*) és a tehének cseresznyepaprikával etetését (*Istálló*) azonban egyedül tette amaz, mint ahogy – talán a kerge kotlós (*A kotyogós*) vagy a szomszéd fiú mintájára (*A sükebóka*) – magában játszotta el a bolondot is (*A trágyadomb körül*).

S melléjük állítható még a távolabbi *rokonságból* Keresztmama, aki Nagymama húgát nevelte és a kilencvenen túl is kapált (*Az elajándékozott gyerek*), a tejjel dolgozó Unoka-nagynéni (*Tejcsarnok*), valamint Nagypapa új élettársa, a süket Klári néni (*Apróhirdetés, Szerelem*). Az ismerősök közül pedig a bazáros Gállos (*Bazár*), a rendszerint váratlanul érkező és „a háztáji áldásaival” távozó orvos (*Házi pálinka*), illetve a mindig hasonlóan dotált, repakedvelő és barackosztó pap (*Sárgarépa*).

Az állatvilágból egy-egy elkapott pillanat erejéig jelennek meg a ragadozók, a zsákmányát vivő róka (*Dunyha*) és azért induló nyest (*Kamra*), meg a haszontalan rágcshalók, az alkonybéli patkány (*Lidérc*) és a jelenlétüket csak motozással jelző egerek (*Padlás*). Természetes, hogy velük ellentétben a kedvesekre és barátságosakra esik nagyobb figyelem, így a méhek (*Kaptárok*), fecskék (*Fecskék*) és galambok (*Galambdúc*) mellett a tyúkokra, macskákra, tehenekre. Előbbiket igazi „terüljastalkám”-mal, moslékból kihalászott krumpliból tűzdelt gabonaszemekkel kényeztette a lírahős (*Búzával tűzdelt*), érett meggyet dobált az arra érdemes kakasnak (*Cigánymeggy*), hogy aztán megdöbbenjen tojáshabzsóló kannibalizmusukon (*Vasárnap*). A tyúkokat a játékba is igyekeztek bevonni: enyhíteni akarták a csibék melegét (*Napos csibék*), ő bottal, „Vadölő puskájá”-val üldözte (*A kotyogós*), bátyja u-szöggel lőtte az egyik csirkét (*Csúzli*), figyelték a „kollát”-ba repült példány szomorú sorsát (*Szomszédtság*). A vakaró bottal boldogított malacoktól Nagymama is óvott, mert „tisztá szeretetből még leharaptyák az ujjad” (*Korlát*, 62.). Ahogy a madarak kedvelése öregmamai, a macskák iránti szeretet akár öregpapai örökség is lehet (*Dédnagyapám és a macska*). Ennek jegyében osztotta meg velük a dédunoka elemóziáját (*Uzsonna*), féltette az üzöttet (*Szénanyűvő*), rejtette a rászorulót (*Fásssín*) és a „gombóc kölykök” születésekor is:

„(...) véd- és dac-
szövetségben voltam velük
az akolmelegben, a gané csípős
szagában, fecskericsajban,
a máskor megközelíthetetlen
anyamacska pupillájában,
a megadás bizalmában.”

(*Kutrica*, 55.)

Ahogy a tehenekkel, amikor bögték a nekik adott „*cseresnyepaprika*” okozta kintól (*Istálló*).

A korpuszbéli *dolgok* a megidézett alakok jellegzetes, sokszor jelkép-értékű rekvizitumai. Kapcsolódhatnak *állapothoz*, mint Nagymama gyógyszere (*Utazás*) vagy a Vince papával temetett vaskereszt (*Közel a százhoz*), *státuszhoz*, mint Apa autója (*Piros lada*) vagy a nagyszülői tévé (*Televízió*), *munkához*, mint Nagypapa lopója (*Pince*) vagy a kapott monéták (*Zsebpénz*), de elsősorban a gyermeki *időtöltéshez*, mint a „fegyverek” (*Csúzli, Szénanyűvő, Veteményes*), vagy érdemesebben a gombfoci (*Bazár*), hasznosabban a könyv (*Szőlőlugas*).

Az otthonosságot adó, emlékeket hordozó *helyekből*, a szeretettel idézett, mégis objektíven ábrázolt *alakokból*, az egykori *állatokból* és jellegzetes *dolgokból*, azaz mindazok élményéből és tapasztalatából, akik-amik egymással és vele is „egy kovással” éltek (*Kovács*), építette a szerző azt a viszonyrendszert, azt a sokunknak távolunkból éppúgy ismerős és kedves univerzumot, amelynek középpontjában gyermeki „én”-je áll. *Hosszú záridő* című verseskönyve így nemcsak nosztalgikus múltidézés, egy szebb-boldogabb világ bemutatása, de önfeltárás, részben – mint említettük – erőgyűjtés is. Ekként is, akként is érdemes az olvasói figyelemre.

(*Hitel Könyvműhely, Budapest, 2021*)